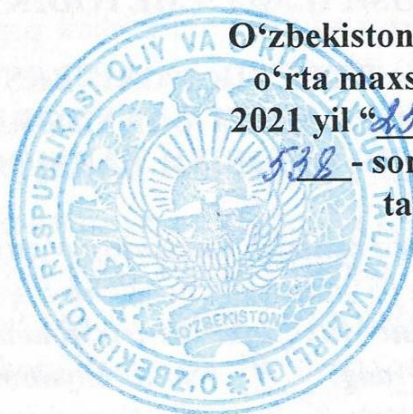

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV VA O‘RTA MAXSUS TA‘LIM VAZIRLIGI**

Ro‘yxatga olindi
№ MO 10-25
2021 yil

O‘zbekiston Respublikasi Oliy va
o‘rta maxsus ta‘lim vazirining
2021 yil “25” dekabr dagi
538 - sonli buyrug‘i bilan
tasdiqlangan.

“Havodagi harakatni boshqarish”

yo‘nalishi bo‘yicha oliy ta‘lim muassasalari pedagog kadrlarini
qayta tayyorlash va malakasini oshirish kursining o‘quv dasturi

Toshkent – 2021

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV VA O‘RTA MAXSUS TA‘LIM VAZIRLIGI**

**OLIV TA‘LIM TIZIMI PEDAGOG VA RAHBAR KADRLARINI QAYTA
TAYYORLASH VA ULARNING MALAKASINI OSHIRISHNI TASHKIL
ETISH BOSH ILMIY - METODIK MARKAZI**

**TOSHKENT DAVLAT TEXNIKA UNIVERSITETI HUZURIDAGI
PEDAGOG KADRLARNI QAYTA TAYYORLASH VA ULARNING
MALAKASINI OSHIRISH TARMOQ MARKAZI**

*Qayta tayyorlash va malaka oshirish kursining o‘quv dasturi Oliy, o‘rta maxsus
va professional ta‘lim yo‘nalishlari bo‘yicha o‘quv-uslubiy birlashmalar
faoliyatini Muvofiqlashtiruvchi kengashining
2021 yil 25.12. dagi 9 - sonli bayonnomasi bilan ma‘qullangan*

Tuzuvchilar: “Kredit modul tizimi va o‘quv jarayonini tashkil etish” moduli: yu.f.n., prof. V.Topildiev, t.f.n., dos. B.Sh.Usmonov, t.f.n., dos. R.A.Xabibullaev
“Ilmiy va innovatsion faoliyatni rivojlantirish” moduli: i.f.d., prof. R.Nurimbetov, i.f.d., prof. F.Nazarova, p.f.n., dos. M.Dexkanova.
“Pedagogning kasbiy professionaligini oshirish” moduli: p.f.d., prof. N.Muslimov, katta o‘qituvchi R.Ishmuxamedov
“Ta‘lim jarayoniga raqamli texnologiyalarni joriy etish” moduli: p.f.d., prof. F.Zakirova, f.-m.f.n., dos. V.Karimova.
“Maxsus maqsadlarga yo‘naltirilgan ingliz tili” moduli: katta o‘qituvchilar F.Boysarieva, N.Djabborova, S.Tadjibaeva, U.Giyasova, Sh.Fayzullaeva
Maxsus fanlar bo‘yicha: t.f.d., prof. A. Abduqayumov, t.f.n., dosentlar A.Turg‘unboev, X.A.Usmanova, katta o‘qituvchilar G.A.Djanalieva, Dj.A. Islamov, A.M. Jo‘raev, H.U. Muxammad Olim.

Taqrizchilar: t.f.n., dotsenti T.A.Sagdiev TDTU “Aviasozlik va havo kemalarining texnik ekspluatatsiyasi” kafedra mudiri.

Xorijiy ekspert: Arnold Shterenxars. ECM Academy EXOLAUNCH GmbH - (Germaniya).

O‘quv dasturi Toshkent davlat texnika universiteti Kengashining qarori bilan tasdiqqa tavsiya qilingan (2021 yil _____dagi - sonli bayonnomasi).

Kirish

Dastur O‘zbekiston Respublikasining 2020 yil 23 sentyabrda tasdiqlangan “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 7 fevral “O‘zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo‘yicha Harakatlar strategiyasi to‘g‘risida”gi PF-4947-son, 2019 yil 27 avgust “Oliy ta’lim muassasalari rahbar va pedagog kadrlarining uzluksiz malakasini oshirish tizimini joriy etish to‘g‘risida”gi PF-5789-son, 2019 yil 8 oktyabr “O‘zbekiston Respublikasi oliy ta’lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to‘g‘risida”gi PF-5847-son va 2020 yil 29 oktyabrdagi “Ilm-fanni 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to‘g‘risida”gi PF-6097-sonli Farmonlari hamda O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2019 yil 23 sentyabr “Oliy ta’lim muassasalari rahbar va pedagog kadrlarining malakasini oshirish tizimini yanada takomillashtirish bo‘yicha qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi 797-sonli Qarori hamda 2021 yil 28 yanvardagi “Intellectual mulk ob’ektlarini muhofaza qilish tizimini takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ-4965-sonli O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti qarorlarida belgilangan ustuvor vazifalar mazmunidan kelib chiqqan holda tuzilgan bo‘lib, u oliy ta’lim muassasalari pedagog kadrlarining kasb mahorati hamda innovatsion kompetentligini rivojlantirish, sohaga oid ilg‘or xorijiy tajribalar, yangi bilim va malakalarni o‘zlashtirish, shuningdek amaliyotga joriy etish ko‘nikmalarini takomillashtirishni maqsad qiladi.

Dastur doirasida berilayotgan mavzular ta’lim sohasi bo‘yicha pedagog kadrlarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish mazmuni, sifati va ularning tayyorgarligiga qo‘yiladigan umumiy malaka talablari va o‘quv rejaları asosida shakllantirilgan bo‘lib, uning mazmuni Kredit modul tizimi va o‘quv jarayonini tashkil etish, ilmiy va innovatsion faoliyatni rivojlantirish, pedagogning kasbiy professionalligini oshirish, ta’lim jarayoniga raqamli texnologiyalarni joriy etish, maxsus maqsadlarga yo‘naltirilgan ingliz tili, mutaxassislik fanlar negizida ilmiy va amaliy tadqiqotlar, o‘quv jarayonini tashkil etishning zamonaviy uslublari bo‘yicha so‘nggi yutuqlar, pedagogning kreativ kompetentligini rivojlantirish, ta’lim jarayonlarini raqamli texnologiyalar asosida individuallashtirish, masofaviy ta’lim xizmatlarini rivojlantirish, vebinar, onlayn, «blended learning», «flipped classroom» texnologiyalarini amaliyotga keng qo‘llash bo‘yicha tegishli bilim, ko‘nikma, malaka va kompetensiyalarni rivojlantirishga yo‘naltirilgan.

Qayta tayyorlash va malaka oshirish yo‘nalishining o‘ziga xos xususiyatlari hamda dolzarb masalalaridan kelib chiqqan holda dasturda tinglovchilarning mutaxassislik fanlar doirasidagi bilim, ko‘nikma, malaka hamda kompetensiyalariga qo‘yiladigan talablar takomillashtirilishi mumkin.

Qayta tayyorlash va malaka oshirish kursining o'quv dasturi quyidagi modullar mazmunini o'z ichiga qamrab oladi:

I. Pedagogning professional faoliyatidagi innovatsiyalar

- 1.1. Kredit modul tizimi va o'quv jarayonini tashkil etish.
- 1.2. Ilmiy va innovatsion faoliyatni rivojlantirish.
- 1.3. Pedagogning kasbiy professionalligini oshirish.

II. Pedagogning axborot va kommunikativ kompetentligini rivojlantirish

- 2.1. Ta'lim jarayoniga raqamli texnologiyalarni joriy etish.
- 2.2. Maxsus maqsadlarga yo'naltirilgan ingliz tili.

III. Mutaxassislik fanlar

- 3.1. Intellektual mulk ob'ektlarining huquqiy muhofazasi
- 3.2. Havodagi harakatga xizmat ko'rsatishni tashkil etish.
- 3.3. Dispatcher ishining texnologiyasi.
- 3.4. Aeroportlardan foydalanish va havoda tashish.
- 3.5. Havodagi harakatni boshqarishning avtomatlashtirilgan tizimlari.

IV. Malakaviy attestatsiya

Kursning maqsadi va vazifalari

Oliy ta'lim muassasalari "Havodagi harakatni boshqarish" ta'lim yo'nalishlari va mutaxassisliklari umumkasbiy va mutaxassislik fanlardan dars beruvchi pedagog kadrlarini qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish kursining **maqsadi** pedagog kadrlarning innovatsion yondashuvlar asosida o'quv-tarbiyaviy jarayonlarni yuksak ilmiy-metodik darajada loyihalashtirish, sohadagi ilg'or tajribalar, zamonaviy bilim va malakalarni o'zlashtirish va amaliyotga joriy etishlari uchun zarur bo'ladigan kasbiy bilim, ko'nikma va malakalarini takomillashtirish, shuningdek, ularning ijodiy faolligini rivojlantirishdan iborat.

Kursning **vazifalariga** quyidagilar kiradi:

- "Havodagi harakatni boshqarish" ta'lim yo'nalishida pedagog kadrlarning kasbiy bilim, ko'nikma, malakalarini takomillashtirish va rivojlantirish;

- pedagoglarning ijodiy-innovatsion faollik darajasini oshirish;

- mutaxassislik fanlarini o'qitish jarayoniga zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va xorijiy tillarni samarali tatbiq etilishini ta'minlash;

-mutaxassislik fanlar sohasidagi o‘qitishning innovasion texnologiyalari va ilg‘or xorijiy tajribalarini o‘zlashtirish;

- “Havodagi harakatni boshqarish” ta’lim yo‘nalishida qayta tayyorlash va malaka oshirish jarayonlarini fan va ishlab chiqarishdagi innovatsiyalar bilan o‘zaro integrasiyasini ta’minlash.

Kurs yakunida tinglovchilarning bilim, ko‘nikma va malakalari hamda kompetentligiga qo‘yiladigan talablar:

“Kredit modul tizimi va o‘quv jarayonini tashkil etish”, “Ilmiy va innovatsion faoliyatni rivojlantirish”, “Pedagogning kasbiy professionalligini oshirish”, “Ta’lim jarayoniga raqamli texnologiyalarni joriy etish”, “Maxsus maqsadlarga yo‘naltirilgan ingliz tili” modullari bo‘yicha tinglovchilarning bilim, ko‘nikma va malakalariga qo‘yiladigan talablar tegishli ta’lim sohasi bo‘yicha pedagog kadrlarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish mazmuni, sifati va ularning tayyorgarligi hamda kompetentligiga qo‘yiladigan umumiy malaka talablari bilan belgilanadi.

Mutaxassislik fanlar bo‘yicha tinglovchilar quyidagi yangi bilim, ko‘nikma, malaka hamda kompetensiyalarga ega bo‘lishlari talab etiladi:

Tinglovchi:

- intellektual mulk ob’ektlarining huquqiy muhofazasi asoslarini;
- havodagi harakatni tashkil etish va xizmat ko‘rsatishda parvoz qoidalarining qo‘llanilishini;
- parvoz-axborot, dispetcherlik hududlari va dispetcherlik zonalariga qo‘yiladigan talablarni;
- havo kemalariga xizmat ko‘rsatish va favqulodda vaziyatlarda qo‘llaniladigan signallarni;
- havodagi harakatni boshqarish dispetcheri ish texnologiyasi asoslarini;
- aviadispatcher ishining standart texnologiyasini;
- havodagi harakatni boshqarish uchun tashkil etiladigan dispetcherlik punktlarini;
- kasbiy vazifalarini bajarishda aviadispatcherning asosiy majburiyatlarini;
- dispetcherlik punktlari (sektorlari) o‘tkazuvchanlik qobiliyatini aniqlash uslubiyatini;
- eshelonlashtirish qoidalari va uslublarini;
- havo hududining o‘tkazuvchanlik qobiliyatini aniqlash uslubiyatini;
- havodagi harakatga xizmat ko‘rsatishda ikkilamchi kuzatuv lokator kodlarini qo‘llash uslubiyatini;

- aeroportlar, aerodromlar va aerodromoldi hududlarining elementlari va ularning vazifalarini;

- aeroport va aerodromlarning sinflarini;

- aerodromdagi parvozlarning radiotexnik, meteorologik va ornitologik ta'minotlarini;

- havodagi harakatni tashkil etish va xizmat ko'rsatish jarayonlarini avtomatlashtirish usullarini;

- fuqaro aviatsiyasida qo'llaniladigan havodagi harakatni boshqarishning avtomatlashtirilgan tizimlari va avtomatlashtirish vositalarining vazifasi va sinflarini;

- havodagi harakatni boshqarishning avtomatlashtirilgan tizimlari hisoblash majmualari va dasturiy ta'minotini;

- havodagi harakatni boshqarish axborot texnologiya tizimlarini **bilishi** kerak.

Tinglovchi:

- ishlab chiqarishda intellektual mulk ob'ektlaridan samarali foydalanish;

- havodagi harakatni tashkil etish va xizmat ko'rsatishda parvoz qoidalaini qo'llash;

- havo kemalariga xizmat ko'rsatish va favqulodda vaziyatlarda qo'llaniladigan signallardan foydalanish;

- havodagi harakatni rejalashtirish va havodagi harakat oqimini rejalashtirish;

- kasbiy vazifalarini bajarishda aviadipetcherning asosiy majburiyatlariga amal qilish;

- noodatiy vaziyatlarda havodagi xarakatga xizmat ko'rsatish;

- havo kemasi tezligini boshqarish va boshqa parvoz qoidalariga o'tish;

- uchish-qo'nish yo'laklarining markerlari va belgilaridan foydalanish;

- havo transportida yuk tashish qoidalariga amal qilish;

- axborot hisoblash tarmoqlarida xavfsizlikni ta'minlash va axborotlar bilan ishlash;

- radilokatsiya axborotlarini qayta ishlash;

- havodagi harakatni tashkil qilishda avtomatlashtirilgan ish o'rni va qurilmalaridan foydalanish **ko'nikmalariga** ega bo'lishi kerak.

Tinglovchi:

- intellektual mulk ob'ektlarining huquqiy muhofazasiga tegishli hujjatlarni rasmiylashtirish;

- havodagi harakatga xizmat ko'rsatuvchi organlarni tuzish va tayinlash;

- ekspluatant va dispetcherlar o'rtasidagi hamkorlikni muvofiqlashtirish;

- avariya holati yuzaga kelganida havo kemalariga xizmat ko'rsatish;

- masofadan turib boshqariladigan uchish apparatlariga xizmat ko'rsatish;
- havo kemasini jo'natish va qabul qilish;
- rejaviy axborotlarni qayta ishlashni avtomatlashtirish;
- meteorologik axborotni qayta ishlashni avtomatlashtirish;
- radilokatsiya axborotlarini ikkilamchi, uchlamchi qayta ishlash;
- axborotlarni aks ettirish bo'yicha **malakalariga** ega bo'lishi kerak.

Tinglovchi:

- innovatsion intellektual mulk ob'ektlarini amaliyotga joriy qilish;
- harbiy organlar va dispetcherlarning o'zaro hamkorliklarini muvofiqlashtirish;
- havo kemalarining to'qnashuvini oldini olish va insonlarni himoya qilish;
- havodagi harakatni tashkil etish va xizmat ko'rsatish jarayonlarini avtomatlashtirish;
- aeroportlardan foydalanish va havoda tashish qoidalariga rioya etish;
- havodagi harakatni boshqarishning avtomatlashtirilgan tizim vositalari oralig'ida o'rnatilgan masofalar bilan bog'liq xatoliklar bo'yicha muammolarni hal qilish **kompetensiyalariga** ega bo'lishi kerak.

Kurs hajmi

Qayta tayyorlash va malaka oshirish kursi 288 soatni tashkil etadi. Bunda o'quv dasturining 144 soat hajmi ishdan ajralmagan mustaqil malaka oshirish shakllari asosida, 144 soati to'g'ridan-to'g'ri (bevosita) malaka oshirish shaklida ishdan ajralgan holda amalga oshiriladi. Malaka oshirishning bevosita shaklida bir haftadagi o'quv yuklamasining eng yuqori

hajmi 36 soatni tashkil etadi. Attestasiyadan muvaffaqiyatli o'tgan kurs tinglovchilariga O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2015 yil 12 iyundagi PF-4732-son Farmoni 3-ilovasi bilan tasdiqlangan davlat namunasidagi malaka attestati beriladi.

“HAVODAGI HARAKATNI BOSHQARISH” YO‘NALISHI BO‘YICHA QAYTA TAYYORLASH VA MALAKA OSHIRISH KURSINING O‘QUV MODULLARINING MAZMUNI

I. PEDAGOGNING PROFESSIONAL FAOLIYATIDAGI INNOVATSIYALAR

1.1. Kredit modul tizimi va o‘quv jarayonini tashkil etish.

Xorijiy davlatlardagi kredit ta‘lim tizimlari: Amerika Qo‘shma Shtatlari kredit tizimi (USCS), Kreditlarning to‘plash va o‘tkazishning Britaniya tizim (SATS), Yevropa kredit tizimi (ECTS), Universitet kreditlarini o‘tkazishning Osiyo - tinch okeani tizimi (UCTS). Kredit tizimi asosida ta‘lim jarayonlarini tashkil etish va uning sifatini ta‘minlashning innovatsion metodlari. Kredit-modul tizimida talabalarning mustaqil ishini rejalashtirish va tashkil qilish. Kredit-modul tizimida pedagoglar faoliyati. Kredit-modul tizimida o‘quv jarayonining uslubiy ta‘minoti. Sillabus. Ta‘lim natijalari (Blum taksonomiyasi asosida). Bilim darajalari. Ta‘lim natijalarini baholash usullari.

Ta‘lim sohasini boshqarishning huquqiy asoslari. Ta‘lim sohasiga oid qonun hujjatlari va ularning mazmuni. Pedagog xodimlarning mehnat munosabatlarini tartibga solish. Ta‘lim muassasalarida korrupsiyani oldini olish va unga qarshi kurashishning huquqiy va ma‘naviy-ma‘rifiy asoslari.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Oliy ta‘lim tizimiga oid qabul qilgan farmonlari, qarorlari va farmoyishlari. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining Oliy ta‘lim tizimiga tegishli normativ-huquqiy hujjatlari.

O‘zbekiston Respublikasi Oliy va o‘rta maxsus ta‘lim vazirligining ta‘lim-tarbiya jarayonini tashkil etishga oid normativ-huquqiy hujjatlari. Davlat ta‘lim standartlari, tegishli ta‘lim (mutaxassislik) yo‘nalishlari bo‘yicha davlat ta‘lim standarti, o‘quv rejalar va fan dasturlari va ularga qo‘yiladigan talablar. O‘quv rejalari va o‘quv fanlari dasturlarini takomillashtirish tamoyillari. O‘quv yuklamalarini rejalashtirish va ularning bajarilishini nazorat qilish metodlari.

1.2. Ilmiy va innovatsion faoliyatni rivojlantirish.

O‘zbekiston Respublikasining “Ilm-fan va ilmiy faoliyat to‘g‘risida”gi hamda “Innovatsion faoliyat to‘g‘risida”gi Qonunlari hamda O‘zbekiston Respublikasida ilm-fanni 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasining mazmuni va mohiyati.

O‘zbekiston Respublikasida ilmiy va innovatsion faoliyatni rivojlantirishning maqsadi, vazifasi va uning metodologik asoslari. Ilmiy-tadqiqot natijalarini tijoratlashtirish va innovatsion faoliyatning huquqiy asoslari.

Ilmiy ishlanmalar va tijoratlashtirish ob'ektlari. Innovatsion ishlanmalar, davlat ilmiy-texnik dasturlari, loyihalari, startup-loyihalarni rasmiylashtirish. Oliy ta'lim muassasalarida ta'lim, fan, innovatsiya va ilmiy tadqiqotlar natijalarini tijoratlashtirish uzviy bog'liqligini nazarda tutuvchi «Universitet 3.0» konsepsiyasini bosqichma-bosqich joriy etish.

Zamonaviy universitetlarda texnologiyalar va loyiha boshqaruvi. Fan, ixtirochilik va texnologiyalar transferini rivojlantirish va innovatsion faoliyatni moliyalashtirish tizimini takomillashtirish.

Infratuzilma va axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini rivojlantirish. Ta'lim tizimini takomillashtirish va inson kapitalini rivojlantirish. Pedagogning innovatsion faoliyatini rivojlantirish. Professor-o'qituvchining tadqiqotchi sifatida nashr faolligini rivojlantirish. Xalqaro ilmiy-texnik ma'lumotlar bazalari va ularning tavsiflari. Ilmiy maqolalarga qo'yilgan talablar, maqolani tayyorlash, chop etish tartiblari. Pedagogning shaxsiy, kasbiy axborot maydonini Scopus, ScienceDirect, Mendeley tizimlari asosida takomillashtirish.

1.3. Pedagogning kasbiy professionalligini oshirish.

Professional o'qituvchi shaxsi. Pedagogning kompetentligi va kreativligi. Pedagogning kasbiy professionalligi va uni innovatsion faoliyatda namoyon bo'lishi. Kasbiy-pedagogik tayyorgarlik jarayonida tayanch (soft skills), maxsus (hard skills) kompetensiyalar mazmuni. Modulli-kompetentli, integrativ, innovatsion-kreativ yondashuvlar. Ta'lim jarayonini loyihalash va modellashtirish pedagogning kasbiy professional ijodkorligini rivojlantirish omili.

O'quv mashg'ulotlarining zamonaviy turlarini (loyiha, aralash ta'lim, virtual laboratoriya, debat) tashkil etish va o'tkazish metodikasi. Talabalarda tanqidiy, o'zini-o'zi (motivatsion, intellektual, amaliy-faoliyatli, faol kommunikatsiya va jamoaviy ish) rivojlantirish va kreativ fikrlashni shakllantirish usullari (dizayn-fikrlash, skamper va x.q.). Talabalarning mustaqil ishlarini tashkil etishning zamonaviy shakllari.

Steam-ta'lim (Science – aniq fanlar, Technology – texnologiyalar, Engineering – texnik ijodkorlik, Art – ijodiy san'at, Mathematics – matematika) va STREM-ta'lim (fan, texnologiyalar, robot texnikasi, injeneriya va matematika) xususiyatlari.

II. PEDAGOGNING AXBOROT VA KOMMUNIKATIV KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH

2.1. Ta'lim jarayoniga raqamli texnologiyalarni joriy etish.

Raqamli texnologiyalar va ularning didaktik imkoniyatlari. Ta'lim jarayonlarini raqamli texnologiyalar asosida takomillashtirish. «Elektron universitet» va uning xususiyatlari.

Vebinar, onlayn ma'ruza, «blended learning», «flipped classroom» texnologiyalarini amaliyotga joriy etish. Masofaviy ta'lim platformalari va ulardan foydalanib, ta'lim jarayonlarini tashkil etish.

Ta'lim jarayonlarida «bulutli texnologiyalar»dan foydalanish. Bulutli xizmatlaridan foydalangan holda o'quv jarayonini va axborot ta'lim maydonini takomillashtirish.

Multimediali interaktiv o'quv-uslubiy qo'llanmalarni va elektron ta'lim resurslarini yaratish, ulardan ta'lim tizimida foydalanish. QR-kod va undan foydalanish.

Pedagogik faoliyatda interaktiv infografika vositalaridan foydalanish.

2.2. Maxsus maqsadlarga yo'naltirilgan ingliz tili.

Maxsus maqsadlarga yo'naltirilgan ingliz tili (English for Specific Purposes) – kasb sohasidan kelib chiqib ingliz tilini o'rgatish. Kasb soha vakillari tomonidan minimal grammatika (Present Indefinite Tense, Present Continuous Tense, Past Indefinite Tense, Future Indefinite Tense) hamda sohaga oid faol so'zlarni (minimal 400) yoddan bilishi. Grammatika va leksikani kommunikativ maqsadlarda o'rgatishga zamonaviy yondashuv. Ingliz tilida autentik vaziyatlarni tahlil qilish. Tinglovchilarda autentik vaziyatlarga oid: e-mail yozish, so'zlashish (ilmiy yo'nalishi haqida), tushunish (jarayonni tinglab tushunish) va o'qib tushunish (gazeta va jurnallardagi kasb sohasiga oid maqolani o'qish) ko'nikmalarini rivojlantirish.

Sohaga yo'naltirilgan mavzularda til ko'nikmalarini rivojlantirish, mutaxassislik fanlarini xorijiy tilda o'qitishni loyihalashtirish. Ilmiy tadqiqotlarga yo'naltirilgan til ko'nikmalarini o'zlashtirish, ilmiy matnlarning rezyumesini tayyorlash, xorijiy adabiyotlar bilan ishlash. Xorijiy mutaxassislar bilan muloqot stereotiplari. Elektron xatlar yozish, xorijiy tilda taqdimotlar tayyorlash.

Kundalik va ijtimoiy hayotga oid mavzular: Shaxs va shaxsiyat. Oziq-ovqat. Sihat-salomatlik. Oilaviy qadriyatlar. Shahar va qishloq hayoti. Dam olish va sport bilan shug'ullanish. Kasb-hunar va ishbilarmonlik. Ommaviy axborot.

Munosabatlar. Tibbiyot, ilm-fan, zamonaviy texnologiyalar sohasidagi etika masalalari.

Rezyume to'ldirish, madaniy hordiq, telefonda suhbat. Sayohat va turizm, transport sohasi, biznes faoliyat, kashfiyotlar, san'at, fan, ta'lim va texnologiya sohasi, atrof-muhitni muhofaza qilish. Sohaga oid davrning eng dolzarb muammolarini o'rganish, muhokama va tahlil qilish.

III. MUTAXASSISLIK FANLAR

3.1. Intellektual mulk ob'ektlarining huquqiy muhofazasi.

Intellektual mulk ob'ektlari. Asosiy tushunchalar. IMO sohasida O'zbekiston qonunchiligi. Me'yoriy hujjatlar va ularning turlari. IMolarini litsenziyalash.

O'zR Adliya vazirligi huzuridagi IMA ning yangi tuzilmasi (2019 yil). Intellektual mulk huquqi va jamiyatning rivojlanishi. Ilmiy kashfiyotlar va uning ob'ektlari. EHM uchun dasturlar va ma'lumotlar bazalari. Ixtiro, ixtiro turlari. Ixtiroga patent berish uchun talabnoma hujjatlari.

Intellektual mulk mahsulotlarining noan'anaviy ob'ektlari. Foydali model, sanoat namunalari, tovar belgilari va ularning kelib chiqish joylari.. Patent axboroti. Xalqaro patent tasnifi.

3.2. Havodagi harakatga xizmat ko'rsatishni tashkil etish.

Havodagi harakatni tashkil etish va xizmat ko'rsatishda parvoz qoidalarining qo'llanilishi. Havodagi harakatga xizmat ko'rsatuvchi organlarni tuzish va tayinlash. Parvoz-axborot, dispetcherlik hududlari va dispetcherlik zonalariga qo'yiladigan talablar. Havo kemasi kapitani va havodagi harakatni boshqaruvchi dispetcherlarning vakolatlari.

Harbiy organlar va dispetcherlarning o'zaro hamkorliklarini muvofiqlashtirish. Ekspluatant va dispetcherlar o'rtasidagi hamkorlikni muvofiqlashtirish. Meteorologiya va aeronavigatsiya axborotlarini yetkazish xizmatlari. Havo kemalarining to'qnashuvini oldini olish va insonlarni himoya qilish. Eshelonlashtirish turlari va tizimlari.

Avariya holati yuzaga kelganida havo kemalariga xizmat ko'rsatish. Havodagi harakatga dispetcherlik xizmatini ko'rsatish. Parvoz-axborot va avariya haqida xabardor qilish xizmatlari.

Havo kemalariga xizmat ko'rsatish va favqulodda vaziyatlarda qo'llaniladigan signallar. Qoidabuzar havo kemalarni qo'lga olish jarayoni.

Masofadan turib boshqariladigan uchish apparatlariga xizmat ko'rsatish. Boshqarilmaydigan uchuvchisiz aerostatlarning parvozlari.

3.3. Dispetcher ishining texnologiyasi.

Havodagi harakatni boshqarish dispetcheri ish texnologiyasi asoslari. Aviadispetcher ishining standart texnologiyasi. Havodagi harakatni boshqarish uchun tashkil etiladigan dispetcherlik punktlari. Havodagi harakatni rejalashtirish va havodagi harakat oqimini rejalashtirish. Havo kemasini jo'natish va qabul qilish.

Kasbiy vazifalarini bajarishda aviadispetchening asosiy majburiyatlari. Dispetchering navbatchilikka tayyorgarligi va yo'riqnoma bilan tanishuv.

Ish joyida navbatchilikni qabul qilish va topshirish tartibi. Havodagi harakatni boshqarish hududlari chegaralari va havodagi harakatni boshqarish hududidagi dispetcherlik sektorlari chegaralari. Aerouzellar va uchish-qo'nish hududi chegaralari. Havodagi harakatni boshqarish dispetcherlik punktlarining ish texnologiyasi. Eshelonlashtirish qoidalari va uslublari.

Noodatiy vaziyatlarda havodagi xarakatga xizmat ko'rsatish. Havo kemasi tezligini boshqarish va boshqa parvoz qoidalariga o'tish. Dispetcherlik punktlari (sektorlari) o'tkazuvchanlik qobiliyatini aniqlash uslubiyati. Havo hududining o'tkazuvchanlik qobiliyatini aniqlash uslubiyati.

Uchish-qo'nish yo'lagiga ruxsatsiz chiqish yoki undagi to'siqlar. Havodagi harakatni boshqarish chastotalaridan noqonuniy foydalanish. Turbulentlik toifalari. Aerodromda ko'zda tutilmagan holatlar. Havodagi harakatga xizmat ko'rsatishda ikkilamchi kuzatuv lokator kodlarini qo'llash uslubiyati.

3.4. Aeroportlardan foydalanish va havoda tashish.

Aeroportlar, aerodromlar va aerodromoldi hududlarining elementlari va ularning vazifalari. Aeroport va aerodromlarning sinflari. Aerodrom uchish-qo'nish yo'laklarining o'tkazuvchanlik qobiliyati. Aeroport xizmat-texnik hududlari. Aerodrom qoplamalari haqida tushunchalar bilan tanishish.

Uchish-qo'nish yo'laklarining markerlari va belgilari. Aerodromdagi parvozlarning radiotexnik, meteorologik va ornitologik ta'minotlari bilan tanishish. Passajirlar va qo'l yuklarini havoda tashish qoidalari. Havo transportida yuk tashish qoidalari.

3.5. Havodagi harakatni boshqarishning avtomatlashtirilgan tizimlari.

Havodagi harakatni tashkil etish va xizmat ko'rsatish jarayonlarini avtomatlashtirish. Fuqaro aviatsiyasida qo'llaniladigan havodagi harakatni

boshqarishning avtomatlashtirilgan tizimlari va avtomatlashtirish vositalarining vazifasi va sinflari.

Hisoblash jarayonlari xavfsizligi. Havodagi harakatni boshqarishning avtomatlashtirilgan tizimlari hisoblash majmualari va dasturiy ta'minoti. Axborot hisoblash tarmoqlarida xavfsizlikni ta'minlash. Axborotlar bilan ishlash.

Rejaviy axborotlarni qayta ishlashni avtomatlashtirish. Meteorologik axborotni qayta ishlashni avtomatlashtirish. Havodagi harakatni boshqarishda axborot texnologiyalar orqali kuzatuv jarayoni Havodagi holatni kuzatishni avtomatlashtirish. Avtomatik qaram kuzatuv.

Radilokatsiya axborotlarini qayta ishlash. Radilokatsiya axborotlarini birlamchi qayta ishlash. Radilokatsiya axborotlarini ikkilamchi qayta ishlash. Radilokatsiya axborotlarini uchlamchi qayta ishlash. Axborotlarni aks ettirish. Havodagi harakatni boshqarishda axborot texnologiya tizimlari.

IV. Malakaviy attestatsiya

Tinglovchilarning malakaviy attestatsiyasi kasbiy, o'quv-metodik va ilmiy-metodik faoliyati natijalari (elektron portfolioda qayd etilgan ko'rsatkichlari), kursni tamomlagandan keyingi onlayn test hamda Attestatsiya komissiyasida bitiruv ishini himoya qilish asosida o'tkaziladi.

Amaliy mashg'ulotlarni tashkil etish bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Amaliy mashg'ulotlarda tinglovchilar o'quv modullari doirasidagi ijodiy topshiriqlar, keyslar, o'quv loyihalari, texnologik jarayonlar bilan bog'liq vaziyatli masalalar asosida amaliy ishlarni bajaradilar.

Amaliy mashg'ulotlar zamonaviy ta'lim uslublari va innovatsion texnologiyalarga asoslangan holda o'tkaziladi. Bundan tashqari, mustaqil holda o'quv va ilmiy adabiyotlardan, elektron resurslardan, tarqatma materiallardan foydalanish tavsiya etiladi.

Mustaqil malaka oshirishni tashkil etish bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Mustaqil malaka oshirish quyidagi shakllarni o'z ichiga oladi: ochiq o'quv mashg'ulotlari va mahorat darslarini tashkil etish; iqtidorli va iste'dodli talabalar bilan ishlash; ilmiy konferensiyalarda ma'ruza bilan qatnashish; ilmiy jurnallarda maqolalar chop etish; ko'rgazma va tanlovlarda ishtirok etish; ilmiy loyihalarda ishtirok etish; xalqaro (impakt-faktorli) nashrlarda maqolalar e'lon qilish; ixtiro (patent), ratsionalizatorlik takliflari, innovatsion ishlanmalarga mualliflik qilish; monografiya, mualliflik ijodiy ishlar katalogini tayyorlash va nashrdan chiqarish; o'quv adabiyotlari (darslik, o'quv qo'llanma, metodik qo'llanma)ni tayyorlash va

nashrdan chiqarish; falsafa doktori (PhD) darajasini olish uchun himoya qilingan dissertatsiyaga ilmiy rahbarlik qilish.

Pedagog kadrlarning mustaqil malaka oshirish natijalari elektron portfolio tizimida o'z aksini topadi.

Mustaqil malaka oshirish davrida pedagoglar asosiy ish joyi bo'yicha pedagogik amaliyotdan o'tadilar. Pedagogik amaliyot davrida pedagog asosiy ish joyi bo'yicha kafedraning yetakchi professor-o'qituvchilarini 2 ta darsini kuzatadilar va tahlil qiladilar hamda kafedra a'zolari ishtirokida talabalar guruhi uchun 1 ta ochiq dars o'tkazadi. Ochiq dars tahlili hamda pedagog tomonidan kuzatilgan darslar xulosalari kafedraning yig'ilishida muhokama etiladi va tegishli kafedraning bayonnomasi bilan rasmiylashtiriladi.

Shuningdek, mustaqil malaka oshirish jarayonida tinglovchi qo'yidagi bilim va ko'nikmalarini rivojlantirishi lozim:

- ta'lim, fan va ishlab chiqarishni integratsiyalashni tashkil etish, kadrlar buyurtmachilari va mehnat bozori ehtiyojlarini hisobga olgan holda o'quv rejalari va fanlar dasturlarini shakllantirish;

- o'quv mashg'ulotlarining har xil turlari (ma'ruzalar, amaliy mashg'ulotlar, laboratoriya mashg'ulotlari, kurs ishlari loyihalari, malaka bo'yicha amaliy mashg'ulotlar)ni tashkillashtirish;

- talabalar o'rtasida milliy mustaqillik g'oyalari asosida ma'naviy-axloqiy va tarbiyaviy ishlarni olib borish, ta'lim jarayoni qatnashchilari bilan o'zaro munosabatlarda etika normalari va nutq madaniyati, talabalarning bilim va ko'nikmalarini nazorat qilishni tashkil etish va ilmiy-metodik ta'minlash, iqtidorli talabalarni qidirib topish, tanlash va ular bilan ishlash metodlarini bilish va amalda qo'llash;

- oliy ta'limda menejment va marketing asoslarini bilish va amaliy faoliyatga tatbiq etish;

- mustaqil ta'lim olish yo'li bilan o'z bilimlarini takomillashtirish.

Ko'chma mashg'ulotlarni tashkil etish bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Ko'chma mashg'ulotlar nazariy va amaliy mashg'ulotlarda olingan bilim hamda ko'nikmalarni yanada mustahkamlash maqsadida oliy ta'lim muassasalari, iqtisodiyot tarmoqlari soha korxonalar va tashkilotlari, ilmiy-tadqiqot muassasalarda tashkil etiladi.

Dasturning axborot-metodik ta'minoti

Modullarni o'qitish jarayonida ishlab chiqilgan o'quv-metodik materiallar, tegishli soha bo'yicha ilmiy jurnallar, Internet resurslari, multimedia mahsulotlari va boshqa elektron va qog'oz variantdagi manbalardan foydalaniladi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

I. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining asarlari

1. Mirziyoev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. – T.: “O'zbekiston”, 2017. – 488 b.
2. Mirziyoev Sh.M. Milliy taraqqiyot yo'limizni qat'iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko'taramiz. 1-jild. – T.: “O'zbekiston”, 2017. – 592 b.
3. Mirziyoev Sh.M. Xalqimizning roziligi bizning faoliyatimizga berilgan eng oliy bahodir. 2-jild. T.: “O'zbekiston”, 2018. – 507 b.
4. Mirziyoev Sh.M. Niyati ulug' xalqning ishi ham ulug', hayoti yorug' va kelajagi farovon bo'ladi. 3-jild.– T.: “O'zbekiston”, 2019. – 400 b.
5. Mirziyoev Sh.M. Milliy tiklanishdan – milliy yuksalish sari 4-jild.– T.: “O'zbekiston”, 2020. – 400 b.
6. Sharipov Q.A. va b. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining BMT Bosh assambleyasida so'zlagan nutqini o'rganish bo'yicha o'quv qo'llanma (Matn); - T.:”Ma'naviyat”, 2021. – 280 bet.

II. Normativ-huquqiy hujjatlar

6. O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi. – T.: O'zbekiston, 2018.
7. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2015 yil 12 iyun “Oliy ta'lim muasalarining rahbar va pedagog kadrlarini qayta tayyorlash va malakasini oshirish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida” gi PF-4732-sonli Farmoni.
8. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 7 fevral “O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi to'g'risida”gi 4947-sonli Farmoni.
9. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 20 aprel "Oliy ta'lim tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida”gi PQ-2909-sonli Qarori.
10. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018 yil 21 sentyabr “2019-2021 yillarda O'zbekiston Respublikasini innovatsion rivojlantirish strategiyasini tasdiqlash to'g'risida”gi PF-5544-sonli Farmoni.
11. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018 yil 27 noyabr “O'zbekiston Respublikasining fuqaro aviatsiyasini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida”gi PF-5584-sonli Farmoni
12. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 27 may “O'zbekiston

Respublikasida korrupsiyaga qarshi kurashish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PF-5729-son Farmoni.

13. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 17 iyun “2019-2023 yillarda Mirzo Ulug‘bek nomidagi O‘zbekiston Milliy universitetida talab yuqori bo‘lgan malakali kadrlar tayyorlash tizimini tubdan takomillashtirish va ilmiy salohiyatini rivojlantiri chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ-4358-sonli Qarori.

14. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 27 avgust “Oliy ta’lim muassasalari rahbar va pedagog kadrlarining uzluksiz malakasini oshirish tizimini joriy etish to‘g‘risida”gi PF-5789-sonli Farmoni.

15. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 8 oktyabr “O‘zbekiston Respublikasi oliy ta’lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to‘g‘risida”gi PF-5847-sonli Farmoni.

16. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoevning 2020 yil 25 yanvardagi Oliy Majlisga Murojaatnomasi

17. O‘zbekiston Respublikasining 2020 yil 23 sentyabr qabul qilingan “Ta’lim to‘g‘risida”gi O‘RQ-637-sonli Qonuni

18. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020 yil 29 oktyabr “Ilm-fanni 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to‘g‘risida”gi PF-6097-sonli Farmoni.

19. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2019 yil 23 sentyabr “Oliy ta’lim muassasalari rahbar va pedagog kadrlarining malakasini oshirish tizimini yanada takomillashtirish bo‘yicha qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi 797-sonli Qarori.

20. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2020 yil 20 yanvar “O‘zbekiston Respublikasi fuqaro aviatsiyasini yanada rivojlantirishga doir qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi 35-sonli Qarori.

21. Postanovlenie Prezidenta Respubliki Uzbekistan ot 7 iyulya 2019 goda v oblasti intellektualnoy sobstvennosti «Gosudarstvennyy» O merax po sovershenstvovaniyu upravleniya Postanovleniem PP-4380.

22. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021 yil 28 yanvardagi “Intellektual mulk ob’ektlarini muhofaza qilish tizimini takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida” gi PQ-4965-sonli qarori.

III. Maxsus adabiyotlar

23. Asekretov O.K., Borisov B.A., Bugakova N.Yu. i dr. *Sovremennye obrazovatelnye texnologii: pedagogika i psixologiya: monografiya.* – Novosibirsk: Izdatelstvo SRNS, 2015. – 318 s. <http://science.vvsu.ru/files/5040BC65-273B-44BB-98C4-CB5092BE4460.pdf>

24. *Aviatsionnye pravila Respubliki Uzbekistan. Bloki 1-11.*–2016 g.

25. Aleshin V.I., Дағымов Ю.Р., Қыжановский G.A. i dr. «Organizatsiya UVD».-M.:Transport, 2008.- 264s.
26. Axmedov R.M, A.A, Bibutov, A.V. Vasilev i dr.; Avtomatizirovannyye sistemy upravleniya vozdushnym dvizheniem: Novyye informatsionnyye texnologii v aviatsii: pod red. S.G. Pyatko i A.I. Krasnova.ucheb.posobie / – SPb.: Politexnika, 2010. – 446 s
27. Anodina, T.G, A.A. Kuznesov, Ye.D. Markovich. Avtomatizatsiya upravleniya vozdushnym dvizheniem: uchebnik dlya vuzov .pod red. A.A. Kuznesova. – M.: Transport, 2012. – 280 s.
28. Aviatsionnyye Pravila Respubliki Uzbekistan “Pravila poletov grajdanskoy i eksperimentalnoy aviatsii v vozdushnom prostranstve Respubliki Uzbekistan” (AP Ruz-91). Gosavianadzor, Tashkent, 2014 .
29. Belogurov A.Yu. Modernizatsiya protsessa podgotovki pedagoga v kontekste innovatsionnogo razvitiya obshchestva: Monografiya. — M.: MAKSS Press, 2016. — 116 s. ISBN 978-5-317-05412-0.
30. Bochkarev V. V, Kravsov V.F., Қыжановский G.A i dr. Konsepsiya i sistemy CNS/ATM v grajdanskoy aviatsii /; pod red. G.A. Қыжановskogo. – M.: Akademkniga, 2015. – 415 s.
31. Verещака, A.I. Aviatsionnoe radiooborudovanie: uchebnik dlya vuzov / A.I. Verещака, P.V. Olyanyuk. – M.: Transport, 2010. – 344 s.
32. Goreskiy L.I. Ekspluatatsiya aerodromov: uchebnik dlya vuzov / L.I.Goreskiy –M.:Transport,2016. - 280s.
33. Doc ICAO7192 D-1, Rukovodstvo po obucheniyu. Chast D-1. Texnicheskoe obslujivanie vozdushnyx sudov (texnik, injener, mexanik). Izdanie pyatnadsatoe, 2015 g.
34. Doc ICAO9137: Rukovodstvo po aeroportovym slujbam. Chast 9. Praktika texniche skogo obslujivaniya aeroportov, 2016 g.
35. Doc ICAO 4444 «Organizatsiya vozdushnogo dvizheniya», 15-ye izdanie. Vankuver, 2017 .
36. English for Specific Purposes. All Oxford editions. 2010, 204p.
37. Gulobod Quadratulloh qizi, R.Ishmuhamedov, M.Normuhammedova. An’anaviy va noan’anaviy ta’lim. – Samarqand: “Imom Buxoriy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi” nashriyoti, 2019. 312 b.
38. H.Q. Mitchell, Marileni Malkogianni “PIONEER”, B1, B2, MM Publiciations. 2015. 191p.
39. H.Q. Mitchell “Traveller” B1, B2, MM Publiciations. 2015. 183p.
40. Ibraymov A.E. Masofaviy o‘qitishning didaktik tizimi. metodik qo‘llanma/ tuzuvchi. A.E. Ibraymov. – Toshkent: “Lesson press”, 2020. 112 bet.

41. Ignatova N. Yu. *Obrazovanie v sifrovuyu epoxu: monografiya. M-vo obrazovaniya i nauki RF.– Nijniy Tagil: NTI (filial) UrFU, 2017. – 128 s.* http://elar.urfu.ru/bitstream/10995/54216/1/978-5-9544-0083-0_2017.pdf
42. Ishmuhamedov R.J., M.Mirsolieva. *O‘quv jarayonida innovatsion ta’lim texnologiyalari.* – T.: «Fan va texnologiya», 2014. 60 b.
43. Kuznesov A.A., Dubrovskiy V.M., Ulakov A.S., «Ekspluatatsiya sredstv UVD», *Spravochnik.*- M.:Transport, 2013 . -256s
44. Kuznesov A.A, Kozlov A.I.,Krinisyn V.V i dr *Radiolokatsionnoe oborudovanie avtomatizirovannykh sistem upravleniya vozдушным движением: uchebnik dlya vuzov /.; pod red. A.A. Kuznesova.* – M.: Transport, 2015g.
45. Lushnikov A.S. *Nazemnye radioelektronnye sredstva obespecheniya poletov vozдушных судов: ucheb posobie / A. S. Lushnikov.* – Ulyanovsk: UVAU GA, 2016. – 46 s.
46. Lindsay Clandfield and Kate Pickering “Global”, B2, Macmillan. 2013. 175.
47. Lawrenc Harry W. *Aviation and the Role of Government 3rd Edition.* Kendall Hunt Publishing; 3 rd edition, 2015.
48. Muslimov N.A va boshqalar. *Innovatsion ta’lim texnologiyalari. O‘quv-metodik qo‘llanma.* – T.: “Sano-standart”, 2015. – 208 b.
49. Nechaev Ye.E. *Istoriya organizatsii vozдушnogo dvizheniya.* -M., 2018.
50. Oliy ta’lim tizimini raqamli avlodga moslashtirish konsepsiyasi. Yevropa Ittifoqi Erasmus+ dasturining ko‘magida. https://hiedtec.ecs.uni-ruse.bg/pimages/34/3._UZBEKISTAN-CONCEPT-UZ.pdf
51. Prilozhenie 2 k Konvensii o mejdunarodnoy grajdanskoy aviatsii: «Pravila poletov». Desyatoe izdanie. 2005 g (s popravkami ot 2014 g). Monreal, Kanada.
52. Prilozhenie 11 k Konvensii o mejdunarodnoy grajdanskoy aviatsii: «Obslujivanie vozдушnogo dvizheniya». Trinadsatoe izdanie. 2001 g (s popravkami ot 2013 g). Monreal, Kanada.
53. Patrick R. Mattson. *Air Traffic Control Career Prep (eBundle): A comprehensive guide to one of the best-paying Federal government careers, including test preparation for the initial Air Traffic Control exams.* Aviation Supplies and Academics, Inc.; Third Edition. -2014.
54. C.C. Rodrigues, S.K. Cusick. *Commercial aviation safety.* McGrawHill, USA, 2015, -382p.
55. Steve Taylor “Destination” *Vocabulary and grammar*”, Macmillan 2010.
56. Tuchkov, N.T. *Avtomatizirovannye sistemy i radioelektronnye sredstva upravleniya vozдушным движением: uchebnik dlya vuzov / N. T. Tuchkov.* – M.: Transport, 2004. – 368 s.

57. Usmonov B.Sh., Habibullaev R.A. Oliy o‘quv yurtlarida o‘quv jarayonini kredit-modul tizimida tashkil qilish. O‘quv qo‘llanma. T.: “Tafakkur” nashriyoti, 2020 y. 120 b.

58. Kak zashchitit intellektualnuyu sobstvennost v Rossii. Pod redaksiyey Korchagina A.D. - M.: INFRA-M,2019, 335 s.

59. Tolok I.Yu., Tolok T.V. Zashchita intellektualnoy sobstvennosti i patentovedenie. Uchebnoe posobie. Kazan. Nas. Issled. Texmol. Un-t. 2017. S.331.

60. Alekseev G.V., Borovkov M.I., Dmitrichenko I.M. Osnovy zashchity intellektualnoy sobstvennosti: uchebnoe posobie dlya VUZov.-SPb.: IS «Intermediya», 2016. - 264s.

61. O‘zR ning «Ixtiro, foydali model va sanoat namunalari haqida»gi 6.05.94,N 1063-XII dagi amalga kiritilgan qonunlari (Keyingi tuzatishlar bilan).

62. O‘zR IMA ning rasmiy nashri «Rasmiy axborotnoma», bir yilda 12 ta son. Toshkent. 2021 yy.

63. “How to get a European patent” / Guide for applicants. – Munich, ERO, 2016, 82 r.

IV.Internet saytlar

64. <http://edu.uz> – O‘zbekiston Respublikasi Oliy va o‘rta maxsus ta’lim vazirligi

65. <http://lex.uz> – O‘zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari ma’lumotlari milliy bazasi

66. <http://bimm.uz> – Oliy ta’lim tizimi pedagog va rahbar kadrlarini qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirishni tashkil etish bosh ilmiy-metodik markazi

67. <http://ziyonet.uz> – Ta’lim portali Ziyonet

68. <http://natlib.uz> – Alisher Navoiy nomidagi O‘zbekiston Milliy kutubxonasi

69. <http://www.ima.uz>.

70. <http://www.fips.ru>

71. <http://ipdl.wipo.int>

“ISHLAB CHIQLGAN”:

Oliy ta’lim tizimi pedagog va rahbar kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirishni tashkil etish Bosh ilmiy-metodik markazi

Direktor T.T. Shoymardonov
“ ” 2021 y.

M.O.

Toshkent davlat texnika universiteti
Rektor S.M. Turabdjano
“ ” 2021 y.

M.O.

Toshkent davlat texnika universiteti huzuridagi pedagog kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi

Direktor Q.Q. Qurolov
“ ” 2021 y.

M.O.

“KELISHILGAN”:

Kadrlarni qayta tayyorlash va malakasini oshirishni tashkil etish hamda muvofiqlashtirish boshqarmasi

Boshqarma boshlig‘i F.T. Esanboboev
“ ” 2021 y.

M.O.